

Kirjallinen kuuleminen hallituksen tiedonantoon

Suomen hallitus valmistelee parhaillaan tiedonantoa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirjallisen kuulemisen aiheena on Yhdenvertainen Suomi –toimintaohjelman keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, joihin tulisi keskittyä enemmän jatkossa sekä muut asiat, jotka katsomme tärkeäksi nostaa esille yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

1. Mitkä ovat mielestänne Yhdenvertainen Suomi -ohjelman kolme keskeisintä tavoitetta, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota?

Yhdenvertainen Suomi -ohjelmassa ei ole tosiasiassa paneuduttu vammaisten ihmisten asemaan eikä heidän kohtaamaansa syrjintään tai esimerkiksi vihapuheeseen. Ohjelmassa on sivuutettu sekä kantaväestöön kuuluvat vammaiset ihmiset että vammaiset maahanmuuttajat. Vammaisuus mainitaan ohjelmassa vain kahdeksan kertaa. Jokainen maininta kytkeytyy joko taustaselvityksiin tai termien selityksiin.

Tavoitteena yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden purkaminen on kannatettava. Vammaisten ihmisten näkökulmasta tähän on panostettava huomattavasti nykyistä enemmän. Yhdenvertaisuusvaltuutetun eduskuntakertomuksen mukaan vammaisuus on vuodesta toiseen suurimpia syrjintäperusteita. Vammaiset ihmiset kohtaavat syrjintää kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, myös esimerkiksi vammaispalveluissa sekä muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Syrjintä työelämässä, mukaan lukien rekrytointisyrjintä, on esteenä vammaisten ihmisten työllisyysasteen nousulle. Tähän kytkeytyy myös tavoite, jonka mukaan edistetään suomalaisen työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä.

Tavoitteena vihapuheeseen puuttuminen systemaattisella toiminnalla ja yhteistyöllä on kannatettava. Tässä on otettava vakavasti myös vammaisiin ihmisiin kohdistuva vihapuhe. Tuo vihapuhe lisääntyi koronapandemian myötä ja sitä on havaittavissa kaikkialla yhteiskunnassa, myös viranhaltijoiden keskuudessa. Poliisiammattikorkeakoulun viharikostilastojen mukaan vuonna 2021 viharikosepäilyjen motiiveista eniten kasvoi vammaisuuteen kohdistuvien ilmoitusten määrä, joka kaksinkertaistui vuoteen 2020 verrattuna. Ilmoituksia oli yhteensä 61 ja niihin sisältyneistä epäillyistä rikoksista lähes puolet oli kunnianloukkauksia. Vammaisfoorumin mielestä tarvitaan lisää selvitystä siitä, miten rikosprosesseissa rangaistusten koventamisperusteena vammaisuus rikoksen motiivina nousee esiin. Tämä on kytköksissä siihen, että YK:n vammaissopimuksen artiklan 13 (Oikeussuojan saavutettavuus) mukaan osana oikeussuojan tehokkaan saavutettavuuden varmistamista vammaisille

henkilöille sopimuspuolet edistävät lainkäytön alalla työskentelevien, kuten mm. poliisin, asianmukaista koulutusta.

Linkki: <https://polamk.fi/-/viharikosepailyjen-maara-kaantyi-selkeaan-kasvuun>

2. Mitkä ohjelman toimenpiteistä ovat olleet erityisen hyödyllisiä?

Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen valmistelu ja toteutus oli hyödyllinen toimenpide. Se jäi kuitenkin kesken ja vaatii jatkotyötä. Yhdenvertaisuuslaki on edelleen ristiriidassa Suomen ratifioiman YK:n vammaissopimuksen kanssa, sillä mm. esteettömyyden ja saavutettavuuden epäämistä ei säädetä syrjinnäksi. Myöskään asumiseen liittyvästä syrjinnästä ei säädetä yhdenvertaisuuslaissa kattavasti; mm. taloyhtiöiden asema.

3. Mitä muita asioita haluatte nostaa esille yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa?

Yhdenvertainen Suomi -toimintaohjelman valmistelun työryhmä ei ole ollut riittävän laajapohjainen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE) ei ollut nimettyä työryhmään, vaikka siihen nimettiin useita muita neuvottelukuntia.

Oikeusministeriö on sivuuttanut YK:n vammaissopimuksen 4 artiklan 3 kohdassa säädetyn osallistamisvelvoitteen. Vammaisia ihmisiä ja vammaisjärjestöjä ei ole osallistettu valmisteluun lainkaan. Tämä on YK:n vammaissopimuksen vastaista.

Yhdenvertainen Suomi - ohjelman luvussa 4.2 todetaan, että kansalaisyhteiskunnan toimijoiden suora osallistuminen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon valvontaan antamalla sopimusvalvontaelimille rinnakkaisraportteja ja osallistamalla komiteoiden kanssa käytävään vuoropuheluun hallituksen antaman määräaikaishavainnointin tarkastelun yhteydessä ovat tehokkaita keinoja vaikuttaa Suomelle annettavien suositusten sisältöön rasmin ja syrjinnän torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi. YK:n vammaissopimuksen Suomen ensimmäisen havainnointin käsittely on alkamassa syyskuun 2023. Vammaisjärjestöt ovat toimittaneet rinnakkaisraportin komitealle kesällä 2023. Vammaisjärjestöt eivät saaneet minkäänlaista taloudellista tukea rinnakkaisraportin tekemiseen. Tätä ei voida pitää hyvänä vammaisten ihmisten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta.

Helsingissä 7.8.2023

Vammaisfoorumi ry

Sari Kokko
puheenjohtaja

Henrik Gustafsson
varapuheenjohtaja